Recenze

K. F. Punch
ÚSPĚŠNÝ NÁVRH VÝZKUMU
Praha, Portál 2008, 232 s.

Jak správně připravit a jak úspěšně prosadit svůj návrh výzkumu? Čtivě a pragmaticky zpracovaný průvodce touto tematikou vede čtenáře promyšlenými, dobře zdůvodněnými a bohatě prakticky ilustrovanými kroky od původního nápadu či záměru až ke strategiím sdělování výsledků. Poskytovaná instruktáž je věcně vyvážená co do volby pojetí kvalitativního a kvantitativního zkoumání, co do volby výzkumných cílů, výzkumného vzorku i výzkumných metod. Cenné je, že upozorňuje na výhody i na úskalí jednotlivých voleb, jež nahlíží jednak z hledisek badatelů a dalších přímých účastníků výzkumu, jednak z hledisek posuzovatelů a dalších příjemců výzkumného návrhu a výsledků, které jeho realizace přinese.

Alespoň dílčí pohled do prakticky zacílené příručky nabízí několik téměř náhodně zvolených nadpisů z jejích kapitol: „Lektoři a jejich očekávání"; „Kvantitativní data, kvalitativní data, nebo obojí?"; „Pomocné strategie při akademickém psaní"; „Ukončení versus uspěchané ukončení"; „Otázky jako vodítko zpracování návrhu výzkumu". Didakticky cenné je v textu zdůrazňované soustavné kladení otázek, na něž pak jednotlivé stránky připravovaného projektu mají být odpověďmi. Shrnující přehled soustavy těchto otázek vybraných z jednotlivých kapitol celého textu podává autor na závěr v jedné z příloh. Dokáže-li na ně výzkumník vhodně odpovědět a své odpovědi prezentovat v podobě návrhu výzkumného projektu, jeho naděje na přijetí a kvalitní realizaci jeho výzkumu podstatně vzrůstají.

Knížka metodologicky správně, srozumitelně a využitelně sděluje obecná pravidla vědeckého zkoumání v sociálních vědách. Svým zpracováním i explicitními odkazy a rozebíranými příklady ji však autor věnuje především začínajícím výzkumníkům na úrovni postgraduálního doktorandského studia. Doprovází proto svůj výklad na koncích kapitol jednak přehledy hlavních v textu rozpracovávaných pojmů (v českém znění i s převodem do zdejší terminologie) a kontrolních otázek k vyložené látce. Cenným na jeho přístupu shledávám zvláště to, že vede čtenáře ke zvažování alternativních možností a cest, jak postupovat, a nepokouší se vtěsnat přípravu výzkumu do „jediného správného" vzorce. I když tím vede výzkumníka namáhavější cestou promýšlení, zdůvodňování a rozhodování, namísto prostého kopírování již hotového návrhu, tato námaha podstoupená již při přípravě výzkumu se nakonec při jeho provádění a zhodnocení nesporně vyplatí.

K. Balcar

A. Heretik, A. Heretik, jr. a kol.:
KLINICKÁ PSYCHOLÓGIA
Nové Zámky, Psychoprof, spol. s. r. o. 2007, 815 s.

Pozoruhodné a rozsáhlé dílo, jež vzniklo pod taktovkou rodiny Heretiků, otce a syna, kteří vedli kolektiv osmnácti spoluautorů, je novou učebnicí a příručkou klinické psychologie na Slovensku. Jde o první vydání publikace. Navazuje na tradici přehledných a kompletních učebních materiálů, které umožňují studentům načerpat základní informace z jednoho zdroje, a až poté, např. při zpracovávání ročníkových a diplomových prací, se naučit pracovat i s další odbornou literaturou. Autorský kolektiv je tvořen jmény známými i méně známými (zvláště v ČR).

Kniha je rozdělená na obecnou a speciální část. K obecným kapitolám, jejichž autorem je převážně A. Heretik, patří historie klinické psychologie, otázky normality, etiologie, vývojových aspektů a metodologie (podílel se také A. Heretik, jr.); přináleží k nim také přehled základních teorií v psychodynamickém, kognitivně-behaviorálním (A. Heretik), humanistickém a integrativním přístupu v klinické psychologii, sepsaný E. D. Uhrovou. Vývojové aspekty klinické psychologie rozebral I. Obuch a kapitolu o metodologii klinické psychologie vytvořil A. Heretik, jr. Její součástí je i podkapitola Klinická psychodiagnostika – individuální přístup ke klientovi, jejímž autorem je R. Mathé. Jak uvádí první z editorů, prof. A. Heretik, jsou tyto kapitoly podkladem „úvodu do klinické psychologie", který je nezbytné zvládnout v rámci bakalářského stupně studia.

Následuje speciální část učebnice, která není nijak násilně oddělena od stati předchozích (nepřísluší nám hodnotit vysoce odbornou náplň

jednotlivých příspěvků, a proto uvádíme jen jejich přehled). V první kapitole se A. Heretik zabývá odděleně problematikou reakce na stres, životními krizemi, sebevražedností, dále úzkostnými (neurotickými) poruchami a afektivními poruchami (poruchami nálad); A. Heretik jr. pokračuje kapitolou Schizofrenie, schizotypové poruchy a poruchy s bludy; poté A. Heretik hovoří o poruchách osobnosti. V obsáhlejší stati o závislostech (nikotin, alkohol a drogy) A. Nociar hlouběji – historie až dnešek – mapuje problematiku. V kratší kapitolce hovoří I. Obuch o poruchách příjmu potravy. Stále aktuálnější problematikou psychologie stáří – s ohledem na stárnutí populace – se zabývá K. Pribišová. A naopak – věkem dětským naplnily svůj příspěvek o vývojových poruchách B. Váryová a V. Andreánská. Následuje rozsáhlá, téměř stostránková kapitola E. D. Uhrové o problematice psychosomatiky; kardiovaskulárním onemocněním se zde věnuje P. Nôtová, kožním a gastrointestinálním chorobám V. Cviková, psychosomatice v gynekologii a porodnictví K. Jandová, respiračním onemocněním M. Šimková, přičemž všechny zjevně zúročují své zkušenosti z práce v těchto specifických oblastech. Na ně navazuje M. Andrášiová stati se závažným tématem klinická psychologie v onkologii, paliativní péči a thanatologii. K. Pribišová připojuje „opačný" pohled na vztah tělo – duše, než je tomu v psychosomatice, příspěvkem, týkajícím se neuropsychologie. Publikaci pak zakončují rozsáhlejší příspěvky L. Požára, M. Andreánského a I. Jakabčice k problematice postižených (patopsychologie), s podkapitolami M. Groma, věnujícího se sluchově postiženým, V. Andreánské se zaměřením na postižení tělesné a R. Mathého k tématu psychologické sexuologie.

Nezbytnými doplňky publikace jsou čtyřicetistránkový souhrnný seznam písemnictví (literatura není uváděna za jednotlivými kapitolami) následovaný osvěžujícími krátkými „medailonky" jednotlivých autorů s milými podobenkami. Závěr tvoří jmenný a věcný rejstřík.

Je zřejmé, že se jedná především o učebnici pro studenty psychologie a ostatních oborů, ve kterých se studující musí hlouběji seznámit s problematikou klinické psychologie (např. psychiatrie, speciální pedagogika, ergoterapie ad.). Samozřejmě učebnice tohoto zaměření nemůže probírat všechny speciální oblasti, jimiž se klinická psychologie zaobírá (např. psychologii bolesti, prenatální psychologii, psychologickou intervenci v genetice, v plastické chirurgii a kosmetice, v léčebné tělovýchově, v traumatologii, v neurochirurgii apod.). Tato specifická témata si musí psycholog specialista doplnit studiem literatury toho kterého oboru. Učebnice, zahrnující veškeré hraniční obory, jež se částečně mohou protnout s klinickou psychologií, by se o nich mohla zmínit pouze jednou větou, neboť jinak by nabyla obrovského objemu a lze předpokládat, že studenti psychologie by byli hned na počátku seznamování se s klinickou psychologií zápomě motivováni (třeba už jen hmotností takové „bible").

Zárukou kvality díla takového rozsahu, jakým je Klinická psychológia, jsou recenzenti, S. Kratochvíl a A. Stančák, kteří měli příležitost lektorovat tuto učebnici, jež zcela jistě konvenuje jejich představám, jak by měla „tradiční" a kvalitní učebnice klinické psychologie vypadat (vyjádřili to oba na zadní straně přebalu knihy).

Samozřejmě, že lze nalézt nedostatky – např. nevyváženost rozsahu jednotlivých kapitol, hloubka zpracování, vypuštění některých témat z důvodu užšího odborného záběru jednotlivých přispěvatelů, zdvojení některých témat (i když tento nedostatek může být podnětem ke kritické komparaci názorů) atd. – které jsou ale vždy podnětné pro kreativní dotvoření učebnice při případných dalších vydáních, jež lze určitě v tomto případě očekávat a již nyní se na ně těšit.

Velkým kladem recenzované učebnice je orientace na skutečnou klinickou psychologii (čehož si nelze nevšimnout např. při srovnání s posledními učebnicemi klinické psychologie v ČR, v nichž jsou studenti směřováni spíše k práci sociální a charitativní, přestože obě oblasti mají své vysokoškolsky erudované odborníky – např. z fakult sociální práce, teologických apod.), a proto ji můžeme zájemcům o klasickou klinickou psychologii vřele doporučit.

P. Kulišťák

S. Kratochvíl:
SEX JAKO OBOHACENÍ ŽIVOTA
(sexuální trénink v sedmi lekcích)
Praha, Grada Publishing 2005, 108 s.

Ve své nové cvičebnici navazuje náš přední sexo- a psychoterapeut Stanislav Kratochvíl na své předchozí v nejlepším odborném smyslu populární příručky (především na Sexuální starosti a radosti z roku 2002) a dále je obohacuje i rozvíjí. V recenzované publikaci poskytuje těm odborníkům, kteří se nejčastěji dostávají do kontaktu s klienty trpícími sexuálními dysfunkcemi (jde hlavně o psychiatry, psychology, gynekology a urology), návod k nácvikové metodě léčby založené na psychologických principech. Ve své originální terapeutické metodě vycházející z původních postupů Masterse a Johnsonové a založené na sedmi postupných párových cvičeních autor nabízí možnost účin-